Published and distributed under permit (No. 781), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДИЕВНИК

УРЯДОВИЙ [illegible] ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ [illegible]ОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXX. | Число 124. | Джерзи Ситі, Н. Дж., середа, 31. мая, 1922. | VOL. XXX. | No. 124. | Jersey City, N. J., Wednesday, May 31, 1922. | THREE CENTS

ВЕЛИКА УКРАЇНСЬКА ДЕМОНСТРАЦІЯ В НЮ ЙОРКУ.

20.000 Українців перейшло головними улицями метрополії Злучених Держав для протесту проти польської окупації української Східної Галичини.

БЛИЗАРД УВІЛЬНЕНИЙ

ЧАРЛСТАВН, Вест Верджінія, 28. мая. — Вчора пізно вечером покінчилася судова росправа проти Віліема Блицарда, першого обжалованого з цілого ряду майнерів та юнійних провідників, поставлених на суд за державну зраду та другі тяжкі злочини, буцімто поповнені через свою участь в збройнім майнерськім поході на повіт Лоґен у вересни минувшого року. Росправа покінчилася увільненнем Близарда.

Лава присяжних суддів винесла увільняючий присуд по короткій нараді, вислухавши вперед довжезну промову державного прокуратора та коротку промову оборонця. Прокуратор клав натиск на заклик юнійних урядників (межи ними й Близарда), протестуючий проти положення вуглекопів та завзиваючий майнерів до оборони своїх інтересів через „конституційні організації". Прокуратор називав сю відозву виповідженнем війни. На се відповіла оборона, що до державної зради та бунту треба щось більше, як „виповідження війни", а то зовнішного вчинку. Його власне не було.

ДЕМОНСТРАЦІЙНА ОВАЦІЯ ДЛЯ УВІЛЬНЕНОГО

Коли предсідатель лави присяжних виголосив присуд лави, а суддя увільнив обжалованого від вини й кари, присутні на салі прихильники обжалованого кинулися ґратулювати йому. Привитаннє перемінилося в довгу демонстрацію. Те саме повторилося на другий день перед церквою.

З огляду на вислід процесу проти першого обвиненого оборонці дальших обжалованих сподіються, що державна прокураторія не буде вже наставати так сильно, як досі, на обвинюваннє їх за державну зраду та бунт, але дозволить назвати їх провину якимсь лекшим злочином. Рівночасно оборонці заповідають, що вони знов пороблять заходи, щоби випустити з вязниці 8 обжалованих, вижидаючих в тюрмі росправи.

ЗАДУМУЮТЬ ПИКЕТУВАТИ БІЛИЙ ДІМ

ВАШИНГТОН, 28. мая. — Орґанізація, що займається аґітацією за випущеннем на волю вязників, сидячих в американських тюрмах за ріжні переступства з военних часів, заповідає пикетованнє Білого Дому, урядового мешкання президента Злучених Держав.

Пикетованнє має бути не лише протестом проти дальшого вязнення радикальних діячів, але проти відмови президента приняти на авдієнції депутацію родин вязників.

Пикетованнє має відбуватися в той спосіб, що через одну годину в полудне та через одну годину під вечір перед Білим Домом має стояти дві женщини та двоє дітий, всі з родин увязнених. Пикетованнє має відбуватися без огляду на те, чи президент Гардинґ буде в той час в Білім Домі, чи не буде.

ПРЕЗИДЕНТ ДУМАЄ, ЩО БЕЗРОБІТТЄ ПОКІНЧИЛОСЯ

ВАШІНҐТОН, 28. мая. — Президент Гардинґ вислав до Герберта Гувера, секретаря (міністра) торговлі, яко предсідателя Державної Конференції для Безробіття листа, в котрому дякує сій орґанізації за її працю коло привернення нормальних умов в промислі та закінчення безробіття. На думку президента, край перебув в зимі часи найгіршого безробіття і тепер скорим кроком поступає до поправи.

ЗЕЛІЗНИЧА РАДА ОБНИЖАЄ ЗАПЛАТУ

ШІКАҐО, 28. мая. — Зелізнича Робітнича Рада Злучених Держав видала ореченнє, котрим обнижає робітничу заплату всім робітникам, занятим при удержуванню та направі зелізниць.

Сих робітників в Злучених Державах є коло 400,000. Пересічно кождий робітник втратить коло 5 центів на годину в своїй заплаті. Зелізниці ощадять в той спосіб коло 48 мілiонів долярів на рік. Знижка має почати обовязувати від 1. липня сього року.

Представники робітничої ґрупи в Зелізничій Раді не згодилися на пропозицію обниження заплати, так що рішеннє вийшло лише від ґрупи „публики" та від ґрупи капіталістів.

„ДЕРЖАВА СТОЇТЬ ПЕРЕД НЕДОСТАЧОЮ ВУГЛЯ"

НЮ ЙОРК, 28. мая. — Джан Луис, голова майнерської юнії, видав нині публичну осторогу перед наближаючимся вуглевим голодом.

Він закидає властителям копалень вугля та вуглевим купцям, що вони обдурюють публику, розповідаючи її про великі склади вугля, щоби потім заробити на його недостачі.

Іменем юнії вуглекопів заявляє він, що майнери будуть вести страйк так довго, поки він не скінчиться їх побідою.

УКРАЇНСЬКИЙ ПОХІД В НЮ ЙОРКУ.

Похід залив і замаїв найкрасшу улицю в Ню Йорку на дві милі.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 28. мая. — Вчерашній день в Ню Йорку був українським днем. Українці немов штурмом взяли найбільше місто у світі вчасі найбільшого руху, в суботу пополудни.

Скоро сполудня зачали збиратись Українці нюйорські й околичні в городі (парку) на Вашингтон Сквер. Там відбувалась уставка походу, який уставлено кругом парку. Уставка тривала до години 4.30, коли похід рушив на північ найкрасшою і найпросторійшою нюйорською улицею — пятою евеню. В сьому часі найбільший рух в Ню Йорку, отже поліція, яка держала порядок для походу, здержала на час походу весь рух в північному напрямі і з поперечних улиць. Весь осередок міста пристанув і глядів на величавий український протестаційний похід.. Похід вступив на пяту евеню від 8-ої улиці і розтягнувся на північ безрозривно аждо 50-ої улиці, значить заняв 42 блоки, отже 2 милі, або й більше. Учасників походу обчисляли на 18 до 20 тисяч.

В поході взяли участь громадно українські товариства й інституції з отсих міст: Н ю Й о р к, Б р у к л и н, Асторія, Вудгейвен, Лонґ Айленд, Стетен Айленд, Вайтстовн, Йонкерс, Гастингс ан Гадсон,, Спринґ Велі, Джерзи Ситі, Елизабет, Елизабет Порт, Нюарк, Гарисон, Пасейк, Петерсон, Бейон, Картерет, Перт Ембой і других кількох близких місцевостий. Розуміється, що найбільше було Нюйорчан, бо Українців найбільше є в Ню Йорку і се-ж вони уладжували сю демонстрацію, до якої запросили і земляків із сусідніх громад.

На чолі походу несено велику таблицю на ширину цілого походу (який ішов 8-ками), на якій видніла виразно напись: We protest against Polish military occupation of Ukrainian Galicia.

В поході ішли: представники українських інституцій: ветерани Українці американської армії: нюйорські українські скавти (хлопці і дівчата): діти з українськох народніх шкіл під проводом своїх учителів: дівчата у українських народніх строях (кількасот): женщини в білих строях; женщини у звичайних строях: далі їхав великий тяговий автомобіл на якому була зелена могила з чорним хрестом, біля котрого схилилась дівчина в народньому строю, а понад яким видніла напись, що демонстранти оплакують тисячі невинних материй, батьків, сестер, братів і дітий, убитий ляхами в українській Галичині: вкінці ішли відділи за відділами мущин. В поході були банди, військові і братські. Всі відділи походу несли американські й українські прапори і таблиці з ріжними написями, що містили протест проти польського нападу на українську Галичину і другі українські землі, а також осуд страшних злочинців, яких ляшня допускається в нападених наших краях. Всі учасники походу мали в руках маленькі американські прапорці.

Похід виглядав величаво. Він заімпонував Американцям своєю силою, повагою і красою. Безперечно, що такого походу українського ще не було в Америці. Американці побачили, що й українська сила є в Америці і переконались, що се велика справа, яка спонукала їх вийти такою великою зорґанізованою громадою на улиці Ню Йорку і сказати Америці своє грімке слово в обороні свого рідного краю, якому заподіяно таку страшну кривду.

Головна демонстрація походу була напятій евеню, де відбуваються всі великі американські маніфестації і демонстрації. З пятої евені похід завернув на пятьдесяту улицю, а відтак через Лексингтон перейшов на полудне до 26-ої улиці, де увійшов до найбільшої в Ню Йорку салі в Медисон Сквер Ґарден на протестаційне віче.

ВЕЛИКЕ ПРОТЕСТАЦІЙНЕ ВІЧЕ.

На віче не прийшли усі учасники, походу, бо богато вернулись домів: богато пішло на вечерю; а богато відійшло з дітьми. Через те саля, яка містить 15,000 осіб, не була цілком заповнена, але всетаки було на галі найменьше 12,000 осіб.

Віче отворив МИЛТОН РАЙТ, бувший голова Українського Інформаційного Бюра в Ню Йорку.

Дальше промовляв: голова СТЕПАН ДЕМБИЦЬКИЙ, голова української Ліги Горожан в Ню Йорку; (по українськи ОМЕЛЯН РЕВЮК, редактор „Свободи"; (по українськи); о. ЛЕВ ЛЕВИЦЬКИЙ, парох з Пасейку, Н. Дж.. (по українськи); др. ЛУКА МИШУҐА, голова Місії Західної Української Республики у Вашинґтоні ГАНС РІҐ, бувший голова комітету Американської Позички Свободи у Вашинґтоні; (по англійськи); і др. ЛОНҐИН ЦЕГЕЛЬСЬКИЙ.

Вкінці МИЛТОН РАЙТ прочитав резолюцію з протестом проти польської окупації Східної Галичини, яку принято однодушно.

В перервах між поодинокими промовами співав гарно нюйорський церковний хор, весь в народніх строях.

По відспіванню народніх гимнів вічевики розійшлись домів біля 11 години в ночі.

ПРИГОТОВАННЯ ДО КОНВЕНЦІЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРАЦІ.

ВАШІНГТОН, 28. мая. — Головний уряд Американської Федерації Праці почав уже приготовчі праці до великої річної конвенції орґанізації, що має відбутися сього року в місті Синсинаті, Огайо.

Конвенція має початися дня 12. червня і має взяти під дебату такі справи, як: діточа праця; судові заборони проти юнїй та страйкарів; участь робітників у виборах; і другі, тим подібні. На конвенції має бути 521 делеґатів.

КОНВЕНЦІЯ ТКАЛНЯНИХ РОБІТНИКІВ.

ПРОВИДЕНС, Ровд Айленд, 28. мая. — Нині почалася конвенція ткалняної юнії Амалґамейтид Текстил Веркерс оф Америка, котра має до 25,000 членів, роскинених по всіх східних стейтах, маючих ткалняні фабрики.

Справозданне ґенерального секретаря юнії показує, що юнія зросла сильно мимо застою в ткалнянім промислі. Головний зріст юнії припадає на страйк в долині ріки Потакет. Страйк є головною точкою нарад конвенції.

З ХРОНІКИ БАНДИТИЗМУ В ГАЛИЧИНІ.

В Яворівщині арештовано Валентого Недбалу, який перед двома роками замордував в Галичі свою наречену а потім вкрав пару коней в Н. Мусякевича і втік. Цілий час від 1920 р. належав до всяких злодійських банд.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

БОЛЬШЕВИКИ ПРИЗНАЮТЬ, ЩО В МОСКОВЩИНІ Є ЛЮДОЇДСТВО

ПАРИЖ, 28. мая. — Славний французький военний кореспондент Павло Еріс тепер пробуває в Москві, відки прислав телеґраму про страшну голоднечу в Московщині.

Він телеґрафує, що в Кремлі, недалеко офісу Леніна, уладив большевицький уряд виставу фотоґрафій та інших доказів теперішнього канібалізму (людоїдства) в Московщині.

Метою сеї вистави є вказати Москалям на страшні відносини в Приволжі, де люди людий їдять з голоду. На се вказує хочби напись, яку большевики там умістили, а яка звучить: „Не сі люди є канібалями, котрі їдять трупи людий, але ті є канібалями, котрі не дають своєї надвишки хліба голодним".

ІРЛЯНДЦІ ПРИДЕРЖУЮТЬСЯ МИРОВОГО ДОГОВОРУ З ВЕЛИКОЮ БРИТАНІЄЮ

ЛЮНДОН, 27. мая. — Нині прибули сюди ірляндські лідери, Майкел Коллинс, голова ірляндського тимчасового правительства, і Артур Ґриффит, голова ірляндського парляменту (двол ерін) на конференцію з британським правительством. Вони були на розмові з премієром Давидом Лойдом Джорджем і з міністром кольоній Винстоном Чорчилом.

Ірляндські лідери запевнили британське правительство, що їх злука з республіканцями з табору Де Валери не означає жадної зміни. Вони далі придержуються мирового договору з Великою Британією і далі-муть його придержуватись та боронити.

ПАПА РИМСЬКИЙ ПРОТИ ЖИДІВСЬКОЇ ВЛАДИ В ПАЛЕСТИНІ

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 27. мая. — Папський державний секретар, кардинал Ґаспаррі, вислав ноту в імени Ватикану до Ліги Народів, у якій протестує в рішучий спосіб проти британського мандату над Палестиною.

В протесті сказано, що британський мандат загрожує релігійній рівности. Ватикан дорікає, що створенне „жидівської народньої хати" (жидівської державности) дає приклонникам сіонізму (жидівського самостійницького руху) упривілеене становище.

КЛЄМАНСО КАЖЕ, ЩО ВІДХОДИТЬ ВМИРАТИ

ПАРИЖ, 27. мая. — Бувший французький премієр Жорж Клємансо говорив нині в місті Нант з нагоди відслонення памятника студентам і учителям, що полягли у війні.

Він сказав до зібраних студентів: Я відходжу вмирати, а ви відходите жити і будувати будучність Франції. Прощайте, мої приятелі! Дякую вам, що вислухали мене. Даруйте мені; закотіть рукави і беріться до праці. Життє се обовязок; се боротьба за те, щоб створити родину і жити та успівати; боротьба для тих, що їх ви маєте любити; боротьба за відвагу, за шляхотність характеру.

ГОЛОДУЮЧА МИКОЛАЇВЩИНА

СКАЛА НАД ЗБРУЧЕМ, Галичина, 14. мая. — Камінецька большевицька газета „Червона Правда" (ч. 85) друкує таке радіо з Харкова:

„Закрилась Ґуберніяльна Конвенція Допомоги Голодуючим. З докладів вияснено, що при самих корисних обставинах і при американській допомозі, Миколаївщина буде забезпечена в 150,000 пайків для 530,000 голодуючих.

Доклади з місць сконстантували цілковиту відсутність ресурсів Комітета Допомоги Голодуючим.

З Елисаветградського повіту особливо потерпів федварський район, який був свого часу фронтом проти бандитів і місцім і сталою станцією військових частин. Продподаток в цьому районі виконаний на 100 відсотків. Зараз ця волость целком голодує. (Та й не дивно, бо ограбована).

В Херсонськім повіті людоїдство на порядку деннім.

Оподатковані не всі вносять пайки, — доходило до того, що оподатковані часто тікали з міста.

В Дніпровськім повіті з 2,000 чоловік, яких оподатковано пайками, зібрано дуже мало.

Населення Алешок харчується рогожою та мокухою.

З приводу не отримання фонду з повіту, Комітет Допомоги Голодуючим залишився без засобів. Харчові пункти закриті".

Це радіо особливо характерне для безглуздо-грабіжницької системи господарювання большевиків на Україні.

Нагнавши у Федварський район Елисаветського повіту червоні військові сарани й стягнувши всі 100, а на ділі напевно значно більше відсотків продподатку, большевики довели цей район до того, що люди тут поголовно вимирають.

Але не вважаючи на це, грабунок в голодуючих місцевостях не припинений, бо податок там і нині стягається й населеннє, ратуючись від кари, примушене тікати з домув в світ за очі. Червона армія, не вважаючи на голод, не демобілізована й продовжує обідати вимираюче населеннє. Так господарює „робітничо-селянська" влада московських узурпаторів.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:	ПЕРЕДПЛАТА.
Three cents the copy.	Поодиноке число три центи.
One year ....$ 7.00	На рік ....$ 7.00
Six months ....$ 3.75	На пів року ....$ 3.75
Three months ....$ 2.00	На три місяці ....$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.	В Джерзи Сіті і заграницею.
One year $10.00	На рік $10.00
Six months ....$ 5.00	На пів року ....$ 5.00
Three months ....$ 2.75	На три місяці ....$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади надежить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ВУГЛЕВА СИТУАЦІЯ.

Початок девятого тижня великого вуглевого страйку в Америці ще не приносить ніякого вигляду кінця. Стверджують се одноголосно представники вуглевої юнії, вуглевих підприємців та уряду.

В своїй тижневій публичній заяві товариство властителів вуглевих копалень успокоює американську публику, що страйк вуглевих робітників не має поважного впливу на продукцію (добування) вугля. Скількість добутого вугля обходить публику передовсім з тої причини, що якийнебудь поважнійший недобір в його добуванню мусить зараз відбитися поважно на ціні вугля. Таке піднесення ціни сейчас викликалоб голоси за покінченням страйку й булоб дуже товчком на підприємців годитися з робітниками. Звідси походять успокоюючі голоси властителів, що мовлять Америка мимо страйку добуває велику скількість вугля, а недобір, як який є, то покриває його з величезних припасів, заощаджених з передстрайкових часів.

Урядове ґеольоґічне бюро Злучених Держав представляє справу в троха відмінним світлі. З урядових обчислень виходить, що продукція твердого вугля устала зовсім, бо добування 8 тисяч тон антрациту на тиждень не є ніякою продукцією в порівнанню зі звичайною продукцією 5 міл. тон в тиждень. Повний застій добування твердого вугля є вислідом повної зорганізованости майнерів твердого вугля. Вони належуть до юнії майже без виїмку. Сила організації серед майнерів мягкого вугля відбивається різко від неорганізованости майнерів мягкого вугля, де значна частина майнерів стоїть поза робітничими організаціями. Наслідки сього видно в продукції мягкого вугля. Великий страйк не мав на неї такого поважного впливу, як він мав на добування твердого вугля. Продукція мягкого вугля мимо страйку зменчилася дуже незначно. За тиждень, приміром, від 15. до 20. мая, добуто 4 і три четверті міліона тон мягкого вугля, що являється ледво ледво недобором міліона тон. Такий недобір легко можна покрити зі заощаджених припасів. Коли продукція мягкого вугля далі не спаде, то робітників як довга боротьба, бо доперва, як вичерпаються готові припаси вугля й публика почуе болючо недостачу його, можна сподіватися якоїсь жвавійшої акції для покінчення страйку. З сього видно, що боротьба межи робітниками вуглевих копалень та їх властителями буде відай рішена в округах мягкого вугля.

Публична заява так званої Федеральної Ради Церков Христа в Америці, що обеднує просто всі християнські церкви в Злучених Державах, кидає дальше світло на вуглеву ситуацію. З неї виходить, що в страйку бере участь 514,000 майнерів. В сьому числі є коло 117,000 неюнійних робітників, себто майнерів, що не належали до робітничої юнії, а мимо сього вийшли на страйк на зарядження юнії. Се велике число неюнійних робітників мусить бути великою заохотою для страйкарів в їх боротьбі за людяні умови життя.

Образ вуглевого промислу доповняе нарешті заява Джана Луиса, президента майнерської юнії „Де Юнайтид Майн Веркерс оф Америка". Він видає просто публичну осторогу до американської суспільности, оберігаючи її перед загальним вуглевим голодом, який грозить її вже в найблизчій будучности. Він звертає увагу американських споживачів угля, що незадовго мусить настати в Злучених Державах недостача вугля, наслідком котрої вони будуть примушені платити вишрубовані ціни за сей для промислу необхідний мінерал. Дороженча вугля лежить в інтересі великих торговців вуглем і тому американська суспільність повинна матися на осторожности перед брехливими успокоюваннями про великі припаси готового вугілля. Сі припаси вичерпуються наслідком страйку дуже скоро. Продукція не-юнійних округів далеко не може покрити потреб народа. Навіть в сих околицях ціна вугля зросла о 100 процент і буде рости так довго, поки уряд справді не возьметься до активної роботи для обмеження спекуляції. Поданий урядовим ґеольоґічним бюром обрахунок, після котрого страйколоми добувають тижнево по 6 міліонів тон вугля менче, як його потреба, є для президента майнерської юнії з одного боку признакою великого успіху майнерського страйку, а з другого боку запорукою його успішного покінчення. Тими словами Луис закликує майнерів видержати в боротьбі аж до робітничої побіди.

ЗАМАХ НА ПОЛЬСЬКОГО КОНЗУЛЯ В ХАРКОВІ.

Дня 11. цвітня б. р. на конзуля польського в Харкові, котрий стояв з одним із своїх урядників на бальконі конзулярного будинку, стрілив хтось з карабіна. Куля не влучила в конзуля, лиш відбилася від стіни. Конзуль каже, що бачив, як стріляючий утікав улицею.

Уряд польський вніс відповідну ноту до українського правительства, на котре воно відповіло, що зарядить дохождення в цій справі і вислід дохождення подасть польському правительству до відома.

ВИСШІ ШКОЛИ В УКРАЇНСЬКІЙ СОЦІЯЛІСТИЧНІЙ РАДЯНСЬКІЙ РЕСПУБЛИЦІ.

(Від власного кореспондента).

Ґенеральний делеґат Українського Червоного Хреста в Західній Европі подає ось-які відомости про стан висших шкіл на території Української Соціялістичної Радянської Республики:

„Світова війна скрізь тяжко відбилась на науковій праці. Пройде чимало літ поки ця праця дойде знову до нормального стану. Нле ніде становище робітників науки і умови наукової роботи не знаходяться в такому тяжкому стані, як на Вкраїні.

Скінчилась світова війна. Прийшла революція в Росії. З нею прийшли безкраї громадянські війни, які тяглися з 1917 по 1920 рік. Територія майже цілої України за весь цей час безнастанно була театром військових подій. Увесь час мінялись уряди (в Київі — центрі наукової роботи на Україні — за цей час перемінилось більш 15 урядів). Кождий з них в тій або иншій формі давав нові, часто кардинально протилежні директиви, які мали реґулювати життя вищих шкіл. Професура і студенти мимо волі втягались в політичну боротьбу і з переміною урядів в великій кількости мали залишати свої авдиторії і лябораторії і кидати те місто, де раніше проходила їх наукова праця.

„Inter arma silent musae" („Серед оружя мовчать Музи") — цей вираз якраз на Україні має найліпше підтвердження.

Уряди так скоро змінялися, що не один з них не мав можливости звернути більш-менш серіозну увагу на поліпшення стану наукових робітників і поліпшення умов наукової праці. А вони з кождим місяцем робились все тяжчими і тяжчими.

Підчас горожанських війн найбільш терпіли великі міста, їх господарство все більше занепадало. Часто густо не було світа, не було води, не було палива, не було харчів.

Бували часи, коли в акушерських клініках замерзали немовлята...

Професура часто залишала наукову працю і мусіла робити те, що давало їй можливість не вмерти з голоду, переносила тяжести, рубала в лісі дерева, колола дрова в місті, шила чоботи і т. д. В такому стані були й студенти.

До всього добавилось ще і повна відрізаність від світових наукових центрів.

Не було можливости поповнити лябораторії інвентарем; клініки не мали інструментарія і найнеобхідніщих ліків.

Починаючи з 1914 року на Україну рідко надходила нова наукова література, а з 1917 р. тільки коли-неколи будь хто з професорів тою чи иншою дорогою одержував окремі числа наукового журнала.

Тепер, коли на Україні вже рік як немає горожанської війни Урядом У. С. Р. Р. вжито деяких заходів до поліпшення стану вищих шкіл.

Видано цілу низку декретів, які стремлять до поліпшення побуту робітників науки, більш менш реґулярно видається так званий академічний пайок, що дає можливість будь якого іствування, заведено спеціяльно урядову комісію для поліпшення побуту вчених.

Але невражай цього року тяжко підорвав економічні і матеріяльні ресурси України, за великим є це лихо і дуже багато уваги і сил відбирає допомога населенню, яке гине від голоду у всіх хто живе на Україні.

Необхідною є поміч науковим силам України зовні. Необхідно, щоби всі, кому дорога українська культура і її робітники, прийти на допомогу науковим силам і студентам України.

Поміч потрібна і матеріяльна (харчі, одежа, узуття, білизна та инше) і тим, що необхідно для наукової роботи — книгами, науковими журналами, всіляким приладем до письма. Було би дуже бажано аби в ріжних країнах утворилися коміте-ти допомоги професорам і студентам України, які-б як найшвидче надсилали на Україну те, що їм пощастить зібрати для цеї мети.

Зараз на Вкраїні працюють дві великі чужоземні орґанізації: А. Р. А. (Американська Адміністрація Допомоги) та Високий Комісаріят доктора Нансена. Крім того працює там декілька орґанізацій національних чужоземних Червоних Хрестів.

Допомогу можна направляти через всі ці орґанізації.

Головна Управа Українського Червоного Хреста в Харкові (Театральна Площа 7), Філія У. Ч. Х. в Київі та Делеґація Українського Червоного Хреста в Західній Европі (Berlin Charlottenberg Carmersty 6) дуже радо будуть давати всі необхідні інформації і раді будуть всіми силами, які є до їх розпорядимости допомагати змаганням друзів культури в справі орґанізації допомоги науковим силам України.

Далі подаємо ми список вищих шкіл України.

На жаль ми не маємо з собою вичерпуючого матеріялу про кількість вищих шкіл на Вкраїні, кількість професорів і студентів.

СПИСОК ВИЩИХ ШКІЛ УКРАЇНИ:

	Кількість професорів і педаґ. персоналу	Кількість студентів
КИЇВ.		
1. Українська Академія Наук	—	—
2. Політехнікум	233	2.042
3. Медична Академія	213	4.025
4. Інститут Народнього Господарства	125	3.156
5. Вищий Інститут Народньої Освіти	287	3.260
6. Ветерінарний Інститут	80	748
7. Інститут Зовнішніх Зносин	—	коло 1.500
8. Інститут ім. Лисенко (муз.-драмат.)	105	786
9. Українська Академія Мистецтв	—	коло 400
10. Археольоґічний Інститут	—	—
ХАРКІВ.		
11. Технольоґічний Інститут	199	2.163
12. Медична Академія	162	2.163
13. Сільсько-Госп. і Ветеринарний Інститут	106	2.600
14. Інститут Народнього Господарства	119	1.658
15. Вищий Інститут Народньої Оосвіти	196	1.538
16. Вищий Музичний Інститут	31	116
ОДЕСА.		
17. Політехнікум	165	3.650
18. Медична Академія	288	4.479
19. Інститут Народнього Господарства	33	1.486
20. Вищий Інститут Народньої Освіти	198	2.079
21. Вищий Драматичний Інститут	14	90
КАТЕРИНОСЛАВ.		
22. Гірничий Інститут	111	2.367
23. Медична Академія	120	2.240
24. Вищий Інститут Народньої Освіти	60	1.500
НІЖИН-ЧЕРНИГІВЩИНА.		
25. Педагоґічна Академія	106	577
ЖИТОМИР.		
26. Вищий Інститут Народньої Освіти	30	734
ПОЛТАВА.		
27. Вищий Інститут Народньої Освіти	42	1.000
КАМЯНЕЦЬ НА ПОДІЛЛЮ.		
28. Сільсько-Господарчий Інститут	65	500
	коло 3.088	коло 56.041

До сього звідомлення Делеґата Українського Червоного Хреста хочу додати відомости, одержані з иншого жерела, а саме про те, що велику часть українських студентів висших шкіл в Українській Соціялістичній Радянській Республиці **творять селянські сини**. Вони, покінчивши по селах і місточках середні школи, заложені там в часі будови української держави, переходять до висших шкіл.

В сих студентів селянських синів, які з української батьківської хати пішли в українську середню школу і таким чином виросли здалека від якихнебудь московських впливів, — українська національна свідомість дуже велика й рішуча.

„Се не ті люди, — говорив мій інформатор, — що ми, старше поколінне, яке часто дома виростало серед московської мови й культури, яке переходило московську школу з її культурними впливами і яке тому мусіло перейти богато хитань і боротьби, заки дійшло до української національної свідомости. Теперішні студенти селянські сини виросли як свідомі Українці, для них нема в сій справі ніякої непевности, ніяких хитань, вони є Українці і нічим иншим бути не можуть і не будуть".

Сі українські студенти селянські сини, які тепер вчаться по висших школах на Україні, се великий скарб для будучности України. Вони, перейшовши сі школи в житті, понесуть в життє свою національну свідомість, утворять ряди свідомої української інтелиґенції, яка своею працею поставить мішні основи української національної культури й української державної самостійности.

Прага, 8. мая, 1922.

Д-р Михайло Лозинський.

ПИСЬМО НОВОГО ПАПИ В СПРАВІ МИРА

Папа вислав на руки кардинала Ґаспарі письмо, в котрім висловлює горяче бажання як найскоршого, правдивого мира. Мира, котрий бувби оснований не лиш на обмеженню узброєнь і воєнних підготовлень, але в перший мірі на взаімнім порозумінню держав. З найглибшим внутрішним вдоволенням приглядаєть ся він пробам взаїмного порозуміння усіх держав, котрі мимо всіляких перешкод виявляють добру волю довести це порозуміння до щасливого кінця.

Поворот людства до нормальних відносин, бувби корисним для всіх, так для побідників, як і для побіджених, особливо для бідного населення країв, навіщених війною.

Тільки папське письмо. А тепер гадки, які мимоволі насуваються на думку читачеви. І так: кожному з нас мило почути, що теперішній папа, йдучи слідами свого миролюбного попередника, турбується приверненнєм справедливого мира. Дивно тільки, що цей мир він гадає осңувати на порозумінню держав, а не народів. Таким чином папа завертає колеса історії взад. Бо поки не буде національних держав, поти й балакання про всякий мир у світі єсть позбавлене реальних і сильних основ.

Верзальський мир був диктатом переможців, а не правдивим миром. Цей диктат побідників потворив нові держави Польщу, Румунію, Чехію, Сербо-Хорватію, куди несправедливие сконструовані від колишної Австро-Угорщини. Цей диктат підчинив 33% висококультурних Німців під Чеську владу і знехтував права великого українського народу до самостійности.

Невжеж папі незвісно, як знущаються Поляки, не тільки над українською православною, але й над грецько-калицькою церквою? Не вжеж не відомо йому, які знущання терпить український народ у Східній Галичині, котру Поляки безправно і безпідставно перемінили в якусь муринську кольонію і винищують, експльоатують її в спосіб чисто варварський, подібний до тих способів, якими Еспанці винищували колись Естеків?

Коли папа хоче справжнього мира, так повинен він ужити свого авторітетного впливу, щоб великі держави занялись ревізією Верзальського і других мирів, щоб перерисували карикатурну карту теперішньої Европи, і щоби не було народів галапасів і народів засуджених на жертву галапасним державам, лиш, щоб кожному дані були рівні права, особливож право рішати про свою долю, про свій державний устрій. Лиш на основі рівного права для всіх народів, на основі свободи й незалежности можна будувати святиню справедливого мира і дальшого розвитку культури. Инакше з Европою, то і з цілим цивілізованим світом станеться те, що тепер діється в Росії. Лишиться оден великий пустар, на якому голодний чоловік-звір гризти-меться свого брата.*)

Ф. Крегул.

*) „Франкфуртер Цайтунг" доносить, немово ватиканські круги єсть тої думки, що письмо Папи звернене в перший черзі проти Франції, котра своєю неуступчивостю може довести Росію і Німеччину до розпуки... Може воно й так. Та Росії вже нема куди попадати в ґіршу розпуку, бо дальше людоїдства жаден режім не допровадив. Не те Німеччина. Вона має ще багато до страчення і її не візьно пускати на шлях політики розпуки.

КІЛЬКО Є ІНТЕРНОВАНИХ В ПОЛЬЩІ РОСІЯН?

По польських таборах інтернованих мучиться понад 20.000 інтернованих Росіян, б. жовнірів протибольшевицьких армій. По останній оголошеній совітами амнестії згодилося вернути до Росії заледви 1.200 (тисяч двіста). Одні бояться репресій, другі і вибору до червоної армії.

ЕКСПОРТ УКРАЇНСТВА.

Останніми часами большевики закликають українських еміґрантів та козаків з ріжних таборів до повороту на Україну для допомоги їхнього „державного стронсцельства", обіцяючи всякі амнестії і т. д.

Того рода зазиви мають на цілі виробити за кордоном опінію немов на радянській Україні ведеться дійсно державна українська праця а з другої сторони — і то головна їхня мета — розбити центри українства на еміґрації, здеморалізувати та розігнати зорганізованих козаків а всі повернувші особи взяти під строгий нагляд, запроторити їх в такі місця і в такі обставини, де їм були би звязані руки і ноги та таким чином зробити їх раз на завсіди нешкідливими. А більш передовим, свідомим, ідейним провідникам українства грозить нехибна смерть, наколи цілковито не влізуть в російське комуністичне ярмо, бо вже чимало українських діячів переплатили життєм свою легкодушність.

І Винниченко послухав був большевицьких солодких слів та з доброю вірою поїхав помагати їм будувати радянську Україну. Та коли побачив наглядно, що на Україні українство пригнетене так, що вже дихати не може і що всякі спроби поліпшити ті невиносимі відносини вважаються контрреволюцією і стрічаються з рішучим опором окупаційних правлячих кол, то використав найблищу нагоду, щоби втекти із сотвореного російськими комуністами раю на Україні і далі продовжаючи незавидне життя на еміґрації, ждати кращих часів. І добре зробив! Бо як би його були большевики схопили, то без сумніву булиб його „укокошили" як контрреволюціонера і бандита...

Большевики, заводячи на радянській Україні тільки російську пресу а на українську (яка тільки по мові українська а по духові всеросійська!) дозволяючи тільки в дуже скупих розмірах і то не по всіх губерніях України, — викидають на закордонну комуністичну українську пресу і на видавництва страшенні суми і то зарівно в Европі як в іще більших розмірах в Америці. Що та вся преса як наємна страшне тенденційна, свідомо брехлива і має на меті паралїжувати всякі українські самостійницькі змагання, — це вже лежить в самій меті її істнування.

Коли я ще був в Одесі, то там ціле внутрішнє і внішнє діловодство по всіх урядах і установах велося виключно на російській мові. Одначе паспорти для осіб виїзджаючих за кордон видавалося тільки на українській мові то на чисто українських (навіть не утраквістичних з російськими) бланкетах. Це також має на меті збаламутити закордонну опінію, немов на Україні всеж таки є якесь українське державне життя...

Натомість супроти самих Українців (не звичайних — а провідників комунізму!) проводить московський центр стару царську випробувану політику. Хто з Українців на думку російського центра стає йому із якихнебудь причин невигідний, того звичайно або покликають до центра, або дають командировку на Мурман чи на Кавказ, або висилають з місцею десь за кордон. Очевидно Українцям дають номінальний провід тільки в менче важних місіях, як н. пр. дипльоматичних заступників (або членів дипльоматичного тіла) в Польщі або Австрії, — а вже н. пр. до Ґенуї між членами делеґації не бачимо ані одного дійсного Українця! На такому становищі являються вони сліпими виконавцями приказів з центра (для котролі додано їм ще чимало Москалів) і ревним сповнюванням їх заслуговують собі довіря, що їм можна з часом евентуально знов повернути на Україну...

Коли Раковський виїздив до Ґенуї як заступник радянської України, то ходили чутки, що в часі його неприсутности вести-ме діла українського „преднаркома" Мануїльский або Затонський. Одначе показалося, що навіть оба ті „товариші" є для московського центра за великими Українцями і замість них — читаємо — назначено „главнокомандующого южной армієй" Фрундзе! — Гарнаж то собі „независима" укр. республіка, коли її голову назначується з російського центра!

І зараз на радянській Україні таке становище: О скільки російський центр за кордоном реклямує українство, о тільки на самій українській території старається більш визначні і енерґічніші українські одиниці усунути в делікатний дипльоматичний спосіб і їх місця обсадити ряднями Москвичами, Жидами чи Лотишами, як самими надійними... А перед українськими комуністами стоїть тепер дуже трудна задача: Боротися ґз тим пляновим російським „експортом українства"...

ЗАМАХ НА ПОЛЬСЬКИХ МІНІСТРІВ.

Коли міністри польські з премієром Поніковским їхали до Вильни на свято зєдинення Виленської землі з короною польською, в пізну ніч за стацією Черемха в великому лісі вибух пожар. Хтось підпалив стоси дров, що стояли нарубані не далеко залізничого поїзду.

Розбуджено міністра справ внутрішних Каменського і цей разом з Гошовским, комендантом поліції, відчіпив паровіз і поїхав прослідити терен. Коли доїхали вони до перших горючих стосів, роздались стріли в напрямі паровозу і невидомі люди стали втікати в глибину лісу. Міністер Каменьскій і поліція пустилися за ними на здогін.

Незабаром надбігли селяне з сусідного села і лісова сторожа. Візвано також зі стації Черемха другий паровіз і ще кількох поліціянтів. Огонь загашено й перешукано ліс. Та знайдено тільки шматок паперу з російським написом: „Іван Чорт, начальник відділу терористів, несе смерть Пілсудському"

Поляки кажуть, що цей замах був зроблений російськими монархістами на „польських республіканців".

А нам здається, що його зробили самі Поляки, щоб повеличатися своєю хоробростю. А коли цей замах був не фікцією, а дійсностю, то він скорше характеризує той запал, який обгортає усіх, кого тільки Польща хоче пригорнути під свої матерінські крила.

Крегул.

ЧЕСЬКА ПРЕСА.

Огляд за час від 10. до 29. квітня 1922

Прага, 29. квітня, 1922.

„Чес. сл. Новіни” з дня 19. квітня приносять вступну статтю під заголовком „Російсько-німецький договір”. В статті констатується, що договір Росії з Німеччиною має безперечно велике значіння. Антанта буде звалювати вину за цей договір на Німеччину, але се не відповідає дійсности. Вина є і на боці Франції, яка своєю непримиримою політикою мусіла загнати вкінці обі побиті держави до союза. Великі держави Антанти не хотіли пересправляти з Німеччиною і Росією як рівні з рівними, але як диктуючі побідники і тому не диво, що дійшло серед сих обставин до російсько-німецького союза. Автор жалує, що замісць такого розпаду на два табори не прийшло до загального примирення під забутим гаслом великої французької революції: вільність, рівність та братерство.

„Ґабльонцер Таґблятт” з дня 19. квітня приносить статтю п. з. „Яворжина—Ґенуа” про тайний чесько-польський договір”. Автором статті є німецький посол Отмар Каліна. В статті подається в парафразі мнимий тайний договір Чехословаччини з Польщею, який має складатися з 6-ох точок. Точка2—6 переписує тільки постанови явного договору чесько-польського, а тільки точка 1. заключає в собі мілітарну конвенцію Чехословаччини і Польщі проти Німеччини в інтересі і під диктатом Франції.

„Час” з 20. квітня приносить урядове дементі донесення „Ґабльонцер Цайтунґ” про мнимий тайний договір Чехословаччини з Польщею як зовсім неправдивий. Додати треба, що донесення робить дійсно враження фабрикату, бо не може бути, щоб тайний договір був у всіх майже точках прямо переписанням дотичних точок явного договору, а есенціональна точка 1. мнимого тайного договору так незручно стилізована, що годі припустити, щоби того рода постанови вийшли зпід пера такого обережного диплсмата, як д-р Бенеш.

Всі головні щоденники („Народні Лісти”, „Час”, „Венков”, „Народні Політика”, „Право Ліду”, „Чес. слов. Републіка”, „Лідове Лісти” і „Чех”) приносять комунікат Пресового Відділу тут. Заступництва про нашу Делеґацію на конференції в Ґенуї. Комунікат подає склад делеґації, відтак зазначує, що до делеґації прилучився також посол д-р Ернест Брайтер як заступник польської меншости, вкінці подає далі точний зміст ноти президента д-ра Петрушевича до конференції і держав Антанти з дня 7. квітня с.р.

„Час” з 21. квітня подає вступну статтю про політичну ситуацію на Прикарпатській Руси, в якій полемізує з орґаном чеських аґраріїв „Венковом”. Цей орґан заявився за потребою орґанізовання чеської аґрарної партії на Прикарпатській Руси. Отже „Час” вважає тактику чеських партій, які на Прикарпатській Руси хотять творити свої власні орґанізації, за зовсім схиблену, бо це викликує тільки невдоволенне автохтонного населення. Завданнєм чеських партій є помагати місцевим орґанізаціям, але не їх усувати.

„Трібуна” з дня 23. квітня приносить кореспонденцію з Ґенуї, в якій представляється обєктивно відносини, які там запанували після заключення договору в Рапалльо. Французи були переконані, що з конференції нічого не вийде та що їм прийдеться швидше конференцію покинути. Це становище дуже діяметрально противне інтересам Англії і Лойд Джорджа і цей розвал використали Німці, заключивши договір з Росією.

„Народні Лісти” з 23. квітня подає спростовання Пресового Відділу нашого тутешнього Представництва на комунікат тутешного польського посольства в справі переслідування нашого духовенства і церкви у Східн. Галичині. Наше спростовання характеризує польську владу і його заступництво в Празі, яке нашу боротьбу в році 1919 у Сх. Галичині назвало „російською інвазією”. Опісля подається факти про держання наших священиків зі звичайними злочинцями в Бриґідках, про карний шроцес за головну зраду проти папського шамбеляна о. Юрика зі Золочева — вкінці про заборону ведення метрик в українській мові та приказ кореспондувати з польськими властями на польській мові. Те саме спростованнє подають ще „Лідове Лісти” з 23. та „Чех” з 23. квітня.

„Народні Лісти” з 25. квітня подають донесення Пресового Відділу нашого тут. Представництва про положення у Східній Галичині. В згаданім донесенню говориться про нові арештовання і інтерновання в Домбю, — про проволікання процесу проти Федака і 12 товаришів та про голодівку. Те саме донесення подали і всі щоденники в Празі.

„Праґер Таґблят” з 26. квітня критикує у вступній статті під заг. „Чехо-Словаччина і Росія” франкофільську політику чеського уряду. Оперття Чехо-Словаччини на Франції і Великій Антанті легко зрозуміле, коли зважиться, що саме Антанті завдячує Чехо-Словаччина своє повстання — але чеські політики ідуть в своїй залежности від диктатів Франції рішуче за далеко, коли задля Франції далися випередити Німцям в справі торговлі і відбудови Росії. А прецінь інтереси Чехо-Словаччини що до Росії зовсім ідентичні з інтересами Німеччини. Далеко розумнійше поступили Поляки, які рівночасно зі своїм зближеннем до Малої Антанти дуже угодово пересправляли з Німеччиною, аж довели до повного порозуміння... Німеччина дістала важні концесії на Гор. Шлеску, а кромі сього свобідний транзіт через Польщу до Совітської Росії і України.

„28. Жієн” з 25. квітня приносить довгу статтю під сензаційним заголовком: „Чи є нам конечна угода з Польщею?” На се питання дає автор неґативну відповідь. Польща під проводом Пілсудского веде політику імперіялістичну, яка тих, що ідуть з Польщею мусить наразити вкінці на великі небезпечности. Поляки загарбали Виленщину, Тешенщину, Спизську Землю, Ораву, Гор. Шлеск, а вкінці хочуть ще вимусити на нас, Чехах прегарну славянську Явожину. Вкінці жадають Поляки, щоб ми, Чехи, ґарантували їм посідання Сх. Галичини, а до своєї імперіялістичної політики хотіли втягнути ще і балтійські держави, які одначе скоро спостереглися і скоро після варшавського пакту помирилися з Росією в Ризі. Так Поляки хочуть вимусити на нас Чехах договір, який всі користи дає Полякам, а Чехо-Словаччину ставит в невигідне міжнародне положення. Замісць змовлятись з Польщею є найвисший час Чехо-Словаччині заключити мілітарну конвенцію з Францією, яка певно дасть Чехо-Словаччині місце перед Польщею і перестане натискати на чеське правительство, щоби робило Полякам всякі уступки. Як Поляки не підпишуть угоди з нами — „то буде се їх втрата, а наше щастя”.

„Ческе Слово” з дня 27. квітня (відоме зі свого польонофільства) містить статю „Польща і Ґенуа”, в якій переконує Поляків, що тепер вони зрозуміють, які користи їм приносить і чому їм потрібна згода з Хехо-Словаччиною та зближення до малої Антанти.

„Лідове Лісти” з дня 27. квітня приносять статтю „До російсько-німецького трактату”. В тій статті автор зовсім обєктивно вказує на користи, які осягне Німеччина на економічнім полі зі свого договору зі Совітською Росією. Се вимагає великих грошевих накладів, але по якімсь часі ті інвестації дадуть дуже обильні овочі, як се було з кольоніями. Автор кінчить статтю запитом; а що на се Чехо-Словаччина?

„Народні Лісти” з дня 28. квітня приносять комунікат Пресового Відділу нашого тутешного Представництва про авдієнцію д-ра Костя Левицького у Лойд джорджа. При тій нагоді замарковано в комунікаті страшні відносини в Галичині під польською владою — та надії на скоре вирішення галицької справи.

Те саме подають дослівно також всі инші головні чеські щоденники в Празі.

„Народні Політика” з дня 28. квітня занимається „новою констеляцією в Европі”. Автор Лев Борський предвиджує три ґрупи держав, вчисляючи до першої ґрупи Францію з малою Антантою і Польщею, до другої Росію, Аімеччину і можливо Угорщину та Болгарію, а до третьої Англію і Італію. Чехо-Словаччина для своєї безпеки мусить працювати над удержанням Антанти та скріплення її Малою Антантою і Польщею.

„Право Ліду” з дня 28. квітня боронить в інспірованій статейці чес. сл. політику в Ґенуї. Чеська преса поділилася на три табори: 1) правиця репрезентована „Народніми Лістами”, „Народною Політикою” та „Народною Демократією”, яка йдучи по лінії орієнтації Крамаржа — жадає, щоби чеська делеґація в Ґенуї рішучо поборювала всяку згоду з Совітською Росією, — 2) лівиця на яку складають комуністи і Німці, а яка жадає, щоби Чехословаччина як найшвидше прилучилася до політичної кооперації з Німеччиною та Росією, — 3) середну лінію, репрезентують инші щоденники, — автор розуміє тут орґани партій соціялістичних — а передовсім сам д-р Бенеш, який держиться політики угодової, без анґажовання Чехо-Словаччини ані на право, ані на ліво.

„Народні Демократіє” з дня 28. квітня подає донесення „Часу” (краківського) про заходи Замойского і д-ра Усуского в Парижі о продовження реченця до поладнання спору за Яворину о дальші два місяці.

„Час” з дня 29. квітня подає інформації про тайний український університет у Львові.

ДІТРОЙТ, МИШ.

Співацьке Товариство „Боян”

— відограє —

„СИРОТИ”

образ з народного життя в 4. актах в церковній гали при Клиперт і Едвард вулици в Дітройт, Миш.,

в неділю, 4-го червня, 1922

Початок о годині 7.30 вечер.
Режісер: В. Запотічний.
Диріґент: А. Стисловський.

22,24,25

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА”

Вячеслав Будзиновський.

НЕРОЗЛУЧНІ

НА ЗАПОРОЖУ.

Оповіданне з другої половини 17-сотих років.

(Продовженне).

(13)

— Дякую вам, пане отамане за велику ласку вашу. Буду вам, вельможний пане отамане вдячний аж до могили за се, що замість зараз розстріляти мене й кинути моє стерво вірлам та вовкам на сніданне, будете показувати мене, як медведя, закованого в ланцах. Правда, я провинився проти приказу вельможного пана отамана. Але нехай пан отаман не думає, що Запорожець... а я Запорожець... що Запорожець ідучи на війну, ломить приказ для дівки. Спідниця не була і ще тепер не є мені в голові. Як я провинився, то лише тому, що пан отаман затаює свої пляни перед приятелем, котрому і виключно котрому се отаманство завдячує...

— Я тобі?! Я тобі завдячую се отаманство?

— Не кому иншому! Знай Василю... Ні, вибачайте за сміліcть, вельможний пане отамане, що назвав Вас Васѝлем. Знайте, пане отамане, що кошовий і вся ґенеральна старшина отаманство над моєю сотнию і над вашою, значить і над вами передали мені. Але я не приняв, заявляючи, що се діло може зорудувати лише один Василь Калинич; що лише він годен довести діло до кінця, бо він розважнійший від мене і не стрілить дурниці, яку можу стрілити я, чере змою горячу кров... Тепер кажіть мене, пане отамане, закувати і поведіть у ланцах перед кошового. Я рад бачити, які він очи зробить, дивлячися на таке видовище.

Василь стис люльку так, що вона розкришилася і з жмені посипався сніп іскор.

— Петре! — крикнув, хапаючися за голову. — Все моє війско знає, що ти зломив послух. Що вільно тобі, вільно кождому, і простому козакови.

Петро вже не чув сего. Відійшов, поспішаючи до своєї сотні. Сотня вся була в купі. Обговорювали незрозумілу для них заборону випускати сотника з табору та лють отамана, коли дізнався, що сотник утік. Всі були цікаві, що сотник принесе, коли верне від отамана.

— Прощавайте, може на все! — промовив до них Петро, сідлаючи свого коня. — Але, в Бозі надія, що побачимося там, де ціль нашого походу. Про ту ціль ви ще нічого не знаєте. Як довідаєтеся, то послухайте моєї ради. Я лиш даю вам раду, бо приказувати вже не маю права. Я вам вже не сотник. Раджу вам, будьте лицарями, не катами. Катівське ремесло, як воно буде потрібне, полишіть иншим. Там і такі будуть. Козача шабля забиває в чеснім, отвертім бою; мордує ніж розбійника.

Козаки слухали здивовані, спозираючи один на одного.

— Де найрідше розставлена сторожа? — спитав Петро, беручи коня за уздечку.

— З нашого кінця стягнено сторожу тоді, коли отаман почув, що ви вже вернули... З сего доміркувалися, що сторожі розставлені лише задля вас...

— Як ви відходите, ми за вами! — обізвалися деякі.

— Ні, ви лишаєтеся! Се послідний мій приказ. Послухайте, а не пожалуєте. Прощавайте і за мною не слідіть!

Петро взяв рушницю і щез в корчах.

Василь не запримітив відходу приятеля. Стояв з похиленою головою, з перехрещеними на груди руками... туманів.

— А! пішов — просичів очунявши і сів назад на горбку. — Коби я знав! Коби я знав, чи він любить ту дівку, чи лише ось так, як кождий козак з кождою дівкою?... Чому він мене так мучить? Чому не залицяєся до Марти? Марта гарнійша... Ось сам сказав, що Москалеви Марта подобалася так, що аж силою хоче її взяти... Параня дика. Марта супокійна, тиха. Марта така як я, а моя вдача нещаслива. Через ту мою вдачу ненавиджу дівки такі, як я сам... Боже, Боже!... Скажи мені ,чи він любить, чи лише так забігає?... Петре! Пощо та прірва між нами?... Любиш дівку, чи ні?... Мені докоряєш, що маю тайни перед тобою... Чому ти не скажеш, чому ясно не покажеш, чи ти в сім невоєннім ділі друг мені, чи лютий ворiг?... Коби я знав... Коби я знав!

Стис голову долонями, наче боявся, що розскочиться.

— Ні! Певне є певне. Вже я тебе до дівки більше не пущу!

Свиснув і по хвили станув перед ним козак.

— Зараз сюди пять козаків з ланцом і колодкою!

Козаки прийшли і пішли за отаманом. Вернули, як пішли, бо за Петром і слід пропав. Вaслав десять козаків до Батюка, але там сказали їм, що Петро, як відїхав по півночи, так більше в хуторі не показався.

• • •

Коли Петро вийшов з комнати, Аюкай засвітив каганець і поставив його на полици над ліжком. Василь лежав неподвижно, з заплющеними очима, так як його ще рано принесли. Аюкай підоймив накривало, розгорнув рушник, котрим були перевязані груди Василя і став вимивати рану в його боці. Вимив, наклав якогось зіля, приклав платком і перевязав рушником. Саме в хвили, коли скінчив роботу, Василь застогнав. Розплющив очи і здивуваний глядів на Аюкая.

— Де я? — спитав. — Що зі мною? Хто ти?

— Ви бачите мене в перве, але вже мабуть чули про мене. Я запорожський Калмик. Кличуть мене Аюкай.

— Я в тебе? В твоїй хаті? Чому я в ліжку? Чому я такий безсильний?

— Ся хата, тепер ваша хата. Вона на запорожській земли... На половецькім городищу, на котрім Москалі построїли город і котре ще вчера було в їх руках. Сеї ночи ви город взяли приступом. Не говоріть нічого, бо ваші груди прошибла московська кулька. Рана загійна, але мусите лежати спокійно і не говорити.

— Московська кулька?... Прошибла груди?... А то як?... Я спіймав Филемонова на аркан... і більше нічого не тямлю... Що з ним сталося... з Филемоновом?

— Тоді, як Филемонов уже був на аркані, стрілив до вас з пістолі. Він вже хотів доконати вас шпадою, але Петро відрубав йому руку, так, що рука разом зі шпадою впала на землю.

— Значить, Петро спас мене?

— Безпечно. Як би не він то майор був би безпечно проколов вас шпадою.

— Що ви зробили з майором?

— Він увязнений... Його добре пильнують.

— Ще не повісили?... Не роздерли кіньми?

— Петро казав, що лиш ви маєте право судити його і як подужаєте, запорядите, що з ним зробити... Бо ви отаман.

— Приклич Петра сюди... І Филемонова приведіть!

— Не тепер... Я вам лікар. Не позволю. Як хочете жити, мусите мені повинуватися.

— То ще розкажи, як то всьо було... Як наші взяли город?

— Розкажу, але під умовою, що ви більше не промовите ні слова... Атже ми, себто я, Петро, мій син, Ухач і пару чабанів закралися в ночи в город. Ми вже знали, що ви обступили Москалів від степу, так що ні один не буде міг з города вихопитися. Коли розпочалася різня, ви вдарили від степу. Се довершило побіду. Москалів вигибла більша половина. В степ не вихопився ні один. Як би не ви, то яка половина Москалів була би вікла з города в степ. Повна побіда Запорожців вашим ділом. Ми лише прискорили й улекшили сю побіду.

Лице Василя сияло вдоволеннєм. Хвилю вдивлявся в Аюкая, заплющив очи й заснув. Рано Аюкай пішов до Петра і сказав, що Василь вперся говорити з ним.

— Поступіть до него, лише богато не говоріть. Йому взагалі не дайте говорити.

Знаючи завзяту вдачу Василя, Петро по суперечці не мав смілости показатися побратимови, а й тепер, коли він ще більше мусів бути роздратований своєю раною. Щоби його поява не пошкодила раненому, мусів насамперед знати, чи у Василя проминули ті химери, які довели між ними до такої суперечки й до розлуки.

— Може ліпше було би, як би тепер взагалі до него ніхто ненавідувався? — спитав Петро. — Як він говорив тоді, коли казав тобі призвати мене?

— Я йому казав, що ліпше не кликати нікого. Постріл нарушив груди, отже буде боліти, як буде говорити. На се він відповів:

„Нехай болить! Се кара божа за мої гріхи... Я прогрішився в сім поході. Оскорбив побратима... Біжи по Петра! Нехай доконче прийде!”

З того, що Калмик розповів, Петро доміркувався, що його побратим став назад такий, яким був давнійше. Ще й каявся, що довів до такої розлуки. Заковтав у двері і увійшов до Василя.

— Нарешті прийшов! — застогнав недужий.

— Я прийшов, — відповів Петро — але лишуся під умовою, що не будеш говорити. Рана в груди не жарт. Як говориш, то болить і може пошкодити.

— Се не довго буде... Чую, що прийдеся з сим світом розпращатися. Вибач друже...

— Тихо, тихо!... Бо зараз відійду!...

— Нехай і так... Але про другу справу... військову. Мовчати не можу... Тут мій обовязок... Филимонов...

— Кажу, не говори більше! Филемонов у наших руках. Не вихопиться.

Василь зажмурив очи і не обзивався більше. Петро ще троха посидів, погладив сплячого по голові і вийшов. Василь, як заснув, розмовляючи з Петром, так лежав у замороці другий і третий день. Як прочуняв, то лише на хвилю, і знова засипляв. Питанне, що зробити з Василем, було твердим горіхом на Петрові зуби.

— Я вже мушу вертати до Сiчи, — сказав раз до Аюкая. — Чи брати його з собою?

— Як гадаєте взяти з собою — відповів Аюкай — то кажіть ще тут зробити домовину і також возьміть з собою, щоби гідно поховати його в степу. Він до Січи живий не доїде, хоч би мажу вистелили перинами.

Калмик Аюкай був в очах Запорожців, як на степ, дуже добрим лікарем. По такій його відповіди Петро зараз залишив думку брати Василя.

— То може би, — спитав — лекше було перевезти його до полковника, або до Батюка? То не далеко. Можна би їхати поволи, крок за кроком. І в Чмеля і в Батюка було би кому доглядати його.

— І се не для него. Нині, ані завтра, ані позавтра ще не можна рухати його з ліжка.

— То може би козаки занесли його з ліжком. Є нас тілько, що чергуючися, донесемо.

— Ся думка була би добра зараз з початку; тоді, коли він був у сильній замороці. Тепер він, раз пробудившися, під враженєм такої подорожи, не скоро вснув би назад. А йому потрібні тверді, довгі покріпні сни... Як би рана в иншім місци, то можна би возом, або між кіньми на ношах з килимів. Але через прострілені груди робить йому біль, не то кождий рух його тіла, але й кождий віддих. Хоч би й на ліжку несли його, не понесуть так, щоби коли не потрясти ним. До Чмеля або до Батюка мож буде перенести його за яку неділю або дві... Як по упливі прийде троха до сил, як рана вже не так буде політи.

— Отже що з ним зробимо?

— Нехай тут дальше лежить. І я тут лишаюся. Моя землянка недалеко звідси. Буду його доглядати.

— Перенесися сюди з жінкою й дітьми. І тобі буде вигіднійше і Василь буде постійно під твоїм оком. До обслуги лишиться тут його чура.

На другий день Петро вирушив зі своєю сотнию з города. З Василем не попращався, бо ранений все ще лежав у горячці, безтямний.

Полковник і Батюк змовились були поїхати до здобутого на Москалях города. Вони вже знали, що город і Москалі в руках Січовиків. Тепер цікавив їх стан здоровля Василя і остаточна судьба полоненого Филемонова та його Москалів. Батюк взяв доньку і з нею поїхав до полковника. Там вона мала лишитися. Він з полковником і кількома козаками мали поїхати на обзорини. Саме в хвили, коли сідали на коні, причвалав гурток козаків; попереду Петро. Всі, що були в полковника, обступили його і обсипали питаннями.

— Филемонов уже не годен накоїти ніякого лиха — відповів. — Аюкай вигадав на москалів таке, що ми спекалися їх, не каляючи більше рук їх кровю.

— То ви зле зробили! — перебила полковникова, глянувши з острахом на Марту.

Від коли Филемонов кинув був погрозу, що Марту, ще й Параню возьме силою, полковникової сон не брався.

— Ви дуже зле зробили! Тепер, — звернулася до Батюка — мою Марту і вашу Параню таки треба кудись спрятати. Може би справді до Київа? Як найдальше звідси!

— Не бійтеся, пані матко! — розсміявся Петро. — Филемонов вже одружився.

— Вже?! — скрикнула Параня. — Деж він тут знайшов дівчину? Хиба Аюкай дав йому свою доньку? Він може пристав до Калмиків?

— Відгадала. Таки справді Аюкай висватав його. Дав йому жінку, але не власну доньку. Филемонов оженився з кумою... костомахою.

— Тиж сказав, — перебив полковник, — що ви більше не каляли ваших рук московською юшкою. Тепер кажеш, що Москалів уже нема на тім світі. Мабуть у пеклі.

— Таки так. Аюкай справив Филемонова з всіма його москалями в степ ід південному сходови. Ви знаєте, що хто попаде в ту суху пустиню, той більше відтам не верне.

— А як таки верне? — замітила полковникова недовірчиво.

— Не верне. Моєю головою ручу, що не верне!

— Як справді туди пішов, — додав полковник, — то безпечно пропав. Нам вже нічого боятися.

— Ви розбалакалися про Филемонова, — перебила Марта — та забули сказати нам про Калинича...

— Жити буде — відповів Петро. — Лише довго буде мусів пролежати на постели.

— Сумніваюся, — замістив полковник. — Прострілені груди, то не скалічений палець. Хиба би яке чудо спасло його.

— Непотрібне ніяке чудо! В сім нещастю мав щастє. Кулька, як мені сказав Калмик, пронизала його в такім місци, що повинен подужати. До того ще Василь крепкий тілом і здоровлєм. Як не мені, то Аюкаеви мусите вірити, бо то найліпший вам лікар паланочний. Що не вмре, я найбільше мушу вірити тому, бо ми оба нерозлучні. Як би він умер, то мусів би і я піти за ним. А що я ще не маю найменьшої охоти пращатися з сим світом, то і він, не могучи відлучитися від мене, мусить жити й далі козакувати.

(Дальше буде).

ШЕВЧЕНКІВСЬКІ СВЯТА В ШУМСЬКОМУ РАЙОНІ, КРЕМІНЕЦЬКОГО ПОВІТУ НА ВОЛИНІ.

Незавидне істнування громадського комітету по влаштуванню Шевченківських свят в м. Кремінці та повіті не давало можливости повести організацію Шевченківських свят на Кремінеччині так, як би то можна було, але не дивлючись на це святкування памяти Великого Нашого Пророка і Генія, як уже подавалось на сторінках нашого часопису, переводилось в багатьох глухих кутках нашого повіту. І в Шумському районі день суботній 11. III. б. р. багатьома селами записаний до днів святочних.

В самому м. Шумськові була відслужена панахида з попереднім теплим словом пан-отця, присвяченим памяти Великого Співця України, в українській, звичайно, мові. Це була перша промова з амвона Шумської церкви в українській мові, але сподіваємось, що вона не остання.

Панахиду співав добрий хор під орудою п. Костюка.

Після панахиди були роздані дітям шкільного віку Кобзарики та біографії Т. Шевченка, видання кремнецького повітового Союзу кооперативів.

Відслужена була панахида в с. Боложівці з попереднім теплим словом в українській мові пан-отця, настоятеля сеї церкви. Тут також в перший раз чулось рідне слово з церковного амвона і се дуже зворушило людей. Багато з них плакало.

Дітям школярам с. Боложівки теж були роздані Кобзарики та біографії.

Не обійшлось і без курьозів та прикростей.

В деяких селах, як скажемо Кордишів та м. Дедеркали пан-отці відмовились служити панахиди, покликуючись на відсутність розпорядження Владики.

Цікаво як подивиться на сю справу преосвященний Діонісій, епископ кремінецький, бож ми знаємо з консисторії, що відповідні розпорядження мусіли бути надіслані до пан-отців, а між тим останні твердять, що нічого не одержували. Будемо чекати, може дочекаємось пояснень.

Комічний випадок мав місце в с. Кордишові. Тут кооперативне споживче товариство мало організовано відсвяткувати Шевченківські дні і на це просило дозволу староства.

В самий день святкування 11. III. б. р. до Кордишова прибув комадант поліції разом з поліцаєм, спинив першого стрічного дядька і, вивиши папірця з кишені, запитав: „Гдзє жие п. Тарас Шевченко?" Дядько відповів, що такого в селі зовсім немає.

Комадант такою відповідю не задовольнився, післав за солтисом, а за відсутністю останнього взявся за десяцького: „Повєдз гдзє жие п. Тарас Шевченко?" Той відповів, як і попередній, що такого в селі немає, а коли невірний комадант почав сузорий допит далі, — сказав, що був Тарас, але не Шевченко, і вже кілько літ, як вмер. Комадант став пояснять, що у того Шевченка повинна нині бути вечірка з декламаціями та співами, але все діставав одну відповідь: що такого в селі немає.

Так, сварючи десяцького, підійшов комадант до крамниці кордишівського споживчого т-ва. Вступив до крамниці, повірив патент, став оглядати стіни так спинився на Тарасовому портреті. „А то кто?" — запитав він прикажчика. „Тарас Шевченко" — відповів той. „А тиж повєдзял же такєго нема!" — витріщився він на десяцького. „Гдзеж он мешка?" — запитав він далі нетерпляче.

Йому розтолкували, що Тарас Шевченко давно вмер і що в Кордишові ніколи не мешкав.

Комадант тоді витяг папірця з кишені і ткнув його під ніс десяцькому та прикасчикові. „Патрз, а то цо?"

А в тому папереві значилось лише, що в память Тараса Шевченка має бути влаштований в Кордишові вечір. Йому зрештою це і пояснили. Тоді комадант віддав папірець і опустив крамницю, прочитавши перед тим теорію патентів при відповідному „pater noster" прикасчикові.

Всяко буває на світі!

Я. Б.

НА ФОНД ФЕДАКА.

Український Запомоговий Комітет з Troy, N. Y. $5.00

Попередно оголошено $15.50.

ЗАГАЛЬНА СУМА $20.50.

НА ФОНД ІНВАЛІДІВ.

Український Запомоговий Комітет з Troy, N. Y. $10.00

Попередно оголошено $44.70.

ЗАГАЛЬНА СУМА $54.70.

НА ФОНД СТУДЕНТІВ В ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ.

Український Запомоговий Комітет з Troy, N. Y. $8.00

Попередно оголошено $3.95.

ЗАГАЛЬНА СУМА $11.95.

Спис жертводавців на українських інвалідів, студентів і оборону Федака з Troy, N. Y.: о. П. Ялечко $5.00; Зофія Ференц і Андр. Біндер по $1.50; М. Мусінович, В. Карачковський, П. Берник, Д. Мудрий, Мих. Бучак, А. Мацийовський і К. Барник по $1.00; К. Філь, І. Данила, А. Юржин, М. Юзенко, М. Барник, М. Било, О. Пашкевич, А. Данила, В. Данила, М. Гучко, І. Данила, П. Олійник і Гр. Бомба по 50 цнт.; Іван Ткач, Д. Базар, І. Наваревич, О. Левкович, В. Данила, І. Янчак, Ф. Кованський, Ф. Кріль, П. Хромяк, Ф. Бачинський, М. Голубовський, А. Барна, Н. Мацко, М. Данила, Т. Муха, Я. Кущик, А. Опар, О. Пашкевич, Д. Голодюк і П. Гетьман по 25 цнт.; дрібними датками зібрано $1.50. — Разом $28.00. З сеї суми $5.00 було оголошено попередно, лишаєсь $23.00.

ДИТЯЧА ПРАЦЯ В ДОМАШНІМ ПРОМИСЛІ.

Що деякі американські індустрії заставляють робітничих дітей працювати дома тяжше і в гірших умовах як навіть по фабриках, то показує виданий власне Дитячим Бюром Департаменту Праці огляд домашної дитячої праці в трех містах стейту Род Айленд. Деякі індустрії і фабрики роздають роботу по домах і велику частину тої роботи виконують дома діти. Таким способом в тих трех містах на протязі одного року працювал довший або коротший час звиш 5,000 недорослих робітників у віці до шіснайцяти літ. З 2,338 дітей, що робили довш як один місяць в році, половина не мала ще одинайцяти літ, а 4 проц. не мали ще й шести літ.

Становище тиж працюючих дома малоліток гірше як фабричних дітей-робітників хочби лиш тому, що домашна праця не захоронена навіть тими законами, які рігулюють дитячу роботу в фабриці. Дома діти роблять роботу, яка в фабриці малолітним робітникам не дозволена, працюють „овертайм" без огляду на законні обмеження робочого часу і в случаю нещасного випадку або каліцтва не дістають ніякого відшкодовання. Робота буває при машинах, хоч і дома, і випадки трапляються часто.

Домашна робота дітей в тих трех містах Род Айленд звичайно проста, але томляча: і виснажуюча: нанизувати намисто, звязувати чотки (рожанці), сортувати гузики та застіжки, витягати нитки з коронок і таке инше. Заробітки дуже невеликі: більшість дітей не може заробити більше як 5 до 10 центів за годину праці.

З ПОЛІТИЧНИХ СПЛЕТЕНЬ.

Віденська німецька ґазета „Дойтш-естеррайхіше Таґесцайтунґ" у виданню з 5. с. м. подає про французько-польсько-румунську акцію супроти України. З огляду на переговори в Ґенуї, Франція задумує в союзі з Польщею і Румунією під покришкою боротьби з большевиками зробити господарський наступ на Україну. Для тої цілі основано французько-бельґійський синдикат. У Відні засновано вербункове бюро (?) під кличем: „поборювання большевизму", і вислано сотки українських та румунських офіцирів до Румунії. (?!) Польща і Румунія мобілізують два річники. Навіть Петлюра і Вранґель мали поставити себе до розпорядимости французьких плянів. Найближша військова ціль є обсадженнє Одеси, відки буде поширюватись окупації дальших земель України.

ЩО ВЖЕ НЕ ДІЄТЬСЯ В ОКРОВАВЛЕНІЙ ГАЛИЧИНІ!

В селі Свитаві в пов. Сокаль, напали дня 1. с. м. Мазури кольоністи з дооколичних фільварків на громадську канцелярію і хотіли відібрати її для свого вжитку на читальню і місце „сеймікуф". Коли селяни стали заступати їм дорогу до своєї хати, Мазури покликали жандармерію аж з Сокаля (кінну), яка арештувала не винових аватури, лише Богу духа винних селян в числі 11; закувала їх в кайдани і відвезла до Львова, набріхуючи, що вони „бунтуються".

ГАБСБУРГИ В БУДАПЕШТІ.

До Будапешту прибув архикнязь Фридрих в товаристві сина арх. Альбрехта. Недавно відбулося та зібрання родинної ради Габсбурґів, на які після смерти був. цісаря Карла установлено його сина Оттона головою дому Габсбурґів.

Мадярський уряд не дозволив на публичну збірку в користь вдови по Карлі та її рідні, бо така збірка могла би дати претекст до розвинення пропаганди в користь Габсбурґів. Легітимісти устроїли збірку в приватних кругах і зібрали на ту ціль поважну квоту.

ЛІКВІДАЦІЯ ПОСОЛЬСТВА У. Н. Р. У ВІДНІ

Російське пресове бюро доносить, що посольство У. Н. Р. (уряду Петлюри) у Відні зліквідовано. Ліквідація наступила на домагане місцевих властий на основі австрійсько-совєтського договору із 7. грудня, 1921. Пашпорти, видані сим посольством втратили силу. Тому що й пашпорти українського радянського посольства не дають ніяких прав, положенне еміґрантів з Великої України являється безвихідним. Їх виїзд заграницю неможливий.

ЗДОРОВЛЄ І ОХОРОНА ЗУБІВ.

Без здорових зубів нема доброго здоровля. В кого зубів нема та в кого вони поломані або зопсуті, той не може добре жувати, мусить ковтати їжу непережовану, жолудок не може її стравити, тіло не відживляється так як треба і з нестравности хоріє не лиш жолудок, а й ціле тіло, і людина легко може набавитись всякої хороби. Зопсуті зуби спричиняють не лиш прикрий біль, а й богато тяжких хоріб.

Природа сама охороняє зуби твердою білою наче каміньною поливою. Клопіт з зубами починається, коли та тверда зверхня охорона зломиться або трісне. Тріснути вона може, коли людина хоче роскусити зубами якийсь твердий предмет, наприміp оріх або від наглої зміни температури, коли напитись дуже холодної води або дуже горячого напитку. Коли довбати в зубах голкою або твердою зубочисткою, то теж буває, що проколеться ту тверду пливу, якою зверху зуб захороненний.

Але найчастійше руйнують її бактерії, що дістаються до уст разом з кормом і з частинками корму застрягають поміж зубами. Бактерії єсть причиною, що вони гниють і витворюють квас, який розкладає ту зверхню охорону зубів. Через щілини і дірки в зубі гниючі частинки корму разом з бактеріями дістаються до нутра зуба, видають його в середині, зуб робиться порожний, ямка стає щораз більша і вкінци доходить аж до нерва. Зубні нерви є дуже вразливі і тому гниючий зуб так болить.

Окрім того при корінї зуба може зробитися болячка, яка теж викликає біль і спричиняє горячку і нарив. Той нарив може прорватися через ясна і коли матерія вийде на верх, тоді стає легше. Але буває, що запаленне доходить аж до кости і нищить кість. Часто матерія проникає в кров і спричиняє затроєннє крови.

В нечистім роті розмножуються теж всякі инші бактерії, які здається єсть єсть причиною так званої піореї або хороби Вігса. Так називають запаленнє ясень, що мякнуть, пухнуть, часто крівавлять і наблрякають. Хороба простягається, до корінів зубів і зуби слабнуть в кінци вилітають.

Людина з нечистим ротом і зопсутими зубами легше піддається простуді, інфлюенці, бронхітіс, запаленню легких та ревматизмови. Зопсуті зуби часто спричинюють біль голови та невралгічні болі. Богато лікарів каже, що причиною так званої ревматичної горячки є часто затроєннє організму нечистою матерією з уст.

Щоби мати здорові зуби, треба найсамперед їх часто чистити. Матері повинні пильно уважати, чи в дітей зуби не псуються і змалку призвичаювати. Їх до правильного чищення. Чистити зуби треба зубною щіткою і що найменше два рази на день, найліпше зараз по кождій їді, а коли се кому неможливо, так в кождім разі перед спаннєм. Чистити зуби треба не лиш з переду, а й з заду і не лиш поперек а й подовж, щоб в щілинах поміж зубами не лишалися частини корму.

Що найменше два рази на рік кожда людина, доросла чи дитина, повинна піти до дентиста, аби основно оглянув зуби, вичистив і направив що треба. З окрема небезпечно самому пробивати собі болячку чи нарив і всяку таку операцію, хочби найменшу, повинен робити лише лікар дентист.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

Пошукую ВАСИЛЯ ВІТИШИН, перед пару роками перебував в Ню Йорку. Хтоби про него знав або він сам, прошу зголоситися на адресу: Jacob Borecky, 390 Ferry St., New Haven, Conn. 24-25

Пошукую ІВАНА РОНЧКОВСЬКОГО і його жени ТЕОДОСКИ; він роджений в селі Ліщини, жена в Склярках, пов. Горлиці. Перед виїздом до Америки замешкали в селі Кункова. Хтоби о них знав або вони самі, зволять зголоситись в важних справах до: Aftan Dzwonczyk, Box 62, Mayfield, Pa. 23-24

Пошукується в дуже важній справі МАРІЇ ШИБАТ, по мужови Мазуркевич, з села Тишків, замешкала в Стронибабах, пов. Золочів, Гал. Хтоби о ній знав або о її матери, або вона сама нехай зголоситься до нашої адміністрації. Справа спадкова по причині смерти Сави Мазуркевич. "Svoboda", 83 Grand St., Jersey City, N. J. 24-27

ПО ПРИЧИНІ слабости, продам гано делікатесен і порк стор. Голоситись під ч. 36—1st Ave., межи 2о-ю а 3-ою улицею, New York City. 24-27

НА ПРОДАЖ штор, гросерня і бучерня в дільниці українській, польській і російській. Голоситись під ч. 185 Grand St., Jersey City, N. J. 24,26,28